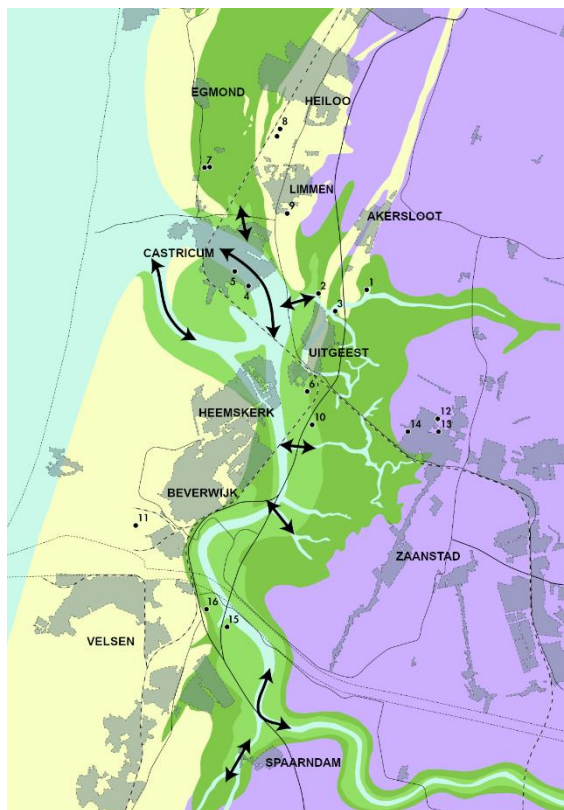

Hoe je een verdwenen rivier op de kaart zet

10 jaar Oer-IJ initiatief 2013-2023

door Jos Teeuwisse

Colofon:

Uitgave ter gelegenheid van het 10 jarig jubileum van het Oer-IJ initiatief (2023) en Stichting Oer-IJ (2024).

Aan deze uitgave werkten mee: Jos Teeuwisse, Léon Klein Schiphorst, Gerard Hogervorst en Mees Hartvelt.

Het drukwerk voor deze uitgave is verzorgd door Oersterk Reclame uit Limmen.

Voorwoord

In 2013 is door een aantal enthousiaste bewoners uit Castricum en omgeving een bewonersinitiatief gestart rondom het Oer-IJ en daarbij een organisatiestructuur opgezet bestaande uit een klein bestuur en een Verenigde Vergadering, van de bij het initiatief betrokken achterban . Deze informele organisatie is op 18 maart 2014 omgezet in de Stichting Oer-IJ. Toen zijn de doelstellingen ook wat scherper geformuleerd en vastgelegd..

Deze enthousiaste mensen van het eerste uur verdienen aandacht omdat dankzij hun tomeloze inzet en creativiteit een organisatie is opgebouwd waar we nu met trots naar kijken.

Jos Teeuwisse heeft, als mede-initiatiefnemer, daarna een belangrijke rol gespeeld als secretaris van deze Stichting en zich als een spin in het web ontwikkeld om vele activiteiten en publicaties te coördineren.

Door hun inspirerende verhalen hebben de initiatiefnemers gelukkig heel veel mensen ook enthousiast gemaakt om een bijdrage te leveren. Zonder hen was het niet gelukt omdat een startfase ongelooflijk veel energie en geduld vergt. Dit boekje is bedoeld als een dank aan alle betrokkenen.

Omdat Jos Teeuwisse kennis heeft van de start van dit project heeft het bestuur aan hem gevraagd om dit boekje te schrijven ter gelegenheid van het 10 jaar Oer-IJ initiatief. Soms is het goed even achterom te kijken en te bedenken dat het dankzij al deze mensen is geweest dat onze organisatie nu volwassen is en de doelstellingen kan verwerkelijken.

Dit boekje geeft inzicht in de creatieve spiraal waarin ideeën uiteindelijk vorm kunnen vinden, maar ook dat er goede projecten soms geen doorgang vinden, het leven ten voeten uit.

Wij wensen u veel leesplezier en hopen dat dit boekje ook u inspireert om een bijdrage te leveren aan dit prachtige initiatief, want er valt nog heel wat te doen voor ons Oer-IJ landschap.

Mees Hartvelt, voorzitter Stichting Oer-IJ

Inhoud

Inleiding	5
Fase 1. 2013-2015 Van Landschapsdag naar Geopark Oer-IJ i.o.	8
Fase 2. 2015-2018, Plan van Aanpak	13
Fase 3: 2018-2021 Het Oer-IJ als inspiratie voor duurzame gebiedsontwikkeling.	18
Fase 4: 2021-2023 Een nieuwe toekomst voor het Oer-IJ landschap.....	27
Deelnemers.....	38

*landschap leer me van je houden
zonder je tekort te doen,
leer mij vinden
wat in je ziel verborgen ligt,
trek lijnen van wat was
naar wat nog komen moet
en schraag in mij
wat er toe doet;
soms is het geurende herinnering
een kort moment waarop het lijkt
of alles bij het oude is gebleven*

*landschap sta mij toe
de rente te vergaren
die in je kapitaal verscholen ligt,
vertel verhalen en bied vergezicht,
leer mij wat weerloos is
voor anderen te bewaren.*

Inleiding

Sinds 2013 is een groep betrokken bewoners, eerst uit Castricum en daarna uit de hele regio, bezig om de bijzondere waarden van het landschap in de regio, die we nu het Oer-IJ gebied noemen, bekend te maken en in te zetten als bindend gebiedsconcept voor ruimtelijke ontwikkeling, recreatie en toerisme. Het gebied ontleent haar naam en identiteit aan een rivier die tot aan het begin van onze jaartelling het aanzien van het landschap bepaalde. Hoewel die rivier in de loop van de eeuwen steeds verder uit het landschap is verdwenen, bepaalt ze tot op de dag van vandaag nog steeds de ruimtelijke inrichting van het gebied en is de invloed van die verdwenen rivier nog steeds in het landschap aanwezig en dat maakt het gebied tussen Alkmaar, Amsterdam, Zaandam, Haarlem en de Noordzee tot een regio: "Het Oer-IJ gebied".

Jos Teeuwisse en Evert Vermeer overhandigen in het Haarlemse provinciehuis gedeputeerde voor Natuur & Landschap Adnan Tekin het Inspiratiedocument Oer-IJ.

Het Oer-IJ initiatief bestaat in 2023 tien jaar en daar willen we bij stil staan. In feite is het initiatief in 2024 opgegaan in de Stichting Oer-IJ. Omdat het nog altijd een echt bewonersinitiatief is, blijft het begrip Oer-IJ initiatief nog altijd actueel. In 2016 werd de doelstelling als volgt gedefinieerd:

Het doel is de ontwikkelingsgeschiedenis van het landschap van het voormalige stroomgebied van het Oer-IJ zichtbaar en beleefbaar te maken. Voorts om de aardkundige, archeologische, cultuurhistorische, landschappelijke en ecologische kwaliteiten van het gebied die met die ontwikkelingsgeschiedenis samenhangen te beschermen en toekomstgericht te beheren.

Wij zien het als onze missie om door tal van activiteiten – gericht op zowel bewoners, recreanten en toeristen als op overheden, ondernemers en maatschappelijke organisaties -een breed draagvlak voor onze doelstellingen te verwerven.

Landschap was en is de bindende factor binnen de activiteiten van het Oer-IJ initiatief, omdat in het landschap de belangrijkste vormende krachten samenkomen: economie, ecologie en cultuurhistorie. Het Oer-IJ initiatief zet zich vooral in voor de bescherming en ontwikkeling van de kwetsbare landschapswaarden en dat zijn ecologie en cultuurhistorie, maar ook de economische activiteiten, die de waarde van het landschap voor een groot deel bepalen, hebben onze belangstelling, vanuit het besef dat het landschap voortdurend in verandering is. Je kunt het Oer-IJ landschap alleen goed begrijpen, als je kennis hebt van de ontwikkelingsgeschiedenis.

De twee coupletten (uit het gedicht “Landschap” van Albert van Hall) op pagina 4 geven goed weer waar het ons om gaat.

Lia Vriend leidt in verkiezingstijd een delegatie kandidaat-leden van Provinciale Staten rond tijdens een werkbezoek aan het Oer-IJ gebied.

In dit document wordt de geschiedenis van de afgelopen tien jaar verdeeld in vier fasen, die niet scherp begrensd kunnen worden, omdat ze in elkaar overlopen.

Fase 1. 2013-2015 Van Landschapsdag naar Geopark Oer-IJ i.o.

Het Oer-IJ initiatief

Een aantal bij het landschap van de gemeente Castricum betrokken personen kwam vanaf 2012/2013 regelmatig bij elkaar om te bespreken hoe de bijzondere kwaliteiten van de open ruimte in de gemeente meer aandacht zou kunnen krijgen bij publiek en politiek. De inspiratie werd gevonden in het besef dat Castricum zich als kustgemeente onderscheidt van andere vergelijkbare gemeenten door de invloed van de monding van het voormalige Oer-IJ op het aanwezige landschap. Zo werd het "Oer-IJ initiatief" geboren, dat wil zeggen dat de initiatiefnemers aandacht wilden genereren voor de unieke kwaliteiten van het gebied. Al snel werd de ambitie verruimd tot het verkrijgen van de status van (Unesco) Geopark. De gedachte hierbij was dat als een dergelijke internationale erkenning kon worden gerealiseerd, het voor iedereen duidelijk was, dat het hier om een uniek gebied gaat en zo'n status alleen gerealiseerd kon worden door samenwerking tussen tal van gebiedspartijen.

Landschapsdagen

Op 1 januari 2002 fuseerden de voormalige gemeenten Castricum, Akersloot en Limmen (CAL) tot de huidige gemeente Castricum. Een belangrijke reden voor de fusie was het behoud van het groene karakter tussen de stedelijke gebieden van Alkmaar en IJmond.

Negen groene organisaties uit Castricum en omgeving grepen dit uitgangspunt aan om gezamenlijk een publieksevenement te organiseren om de waarden van de groene ruimte zichtbaar en beleefbaar te maken. Dit werd de Landschapsdag die op 21 april 2002 werd georganiseerd en als thema "Het landschap tussen duin en meer" meekreeg. De Landschapsdag bestond uit twee delen: een informatieavond over het thema en een beleefdag. Tijdens deze dag konden geïnteresseerden een fietstocht rijden langs zogenaamde 'praatpalen', deskundigen die op verschillende plekken langs de route informatie gaven over specifieke kwaliteiten van het landschap. De eerste Landschapsdag werd een succes en dat betekende dat er een vervolg kwam in 2003 en de daaropvolgende jaren. In 2006 werd de laatste Landschapsdag georganiseerd, omdat de organisatoren vonden dat er voldoende informatie was verstrekt en betrokkenheid was gecreëerd bij publiek en politiek.

Tien jaar later

In 2012, tien jaar na de CAL fusie, kwam de initiatiefgroep van de Landschapsdag weer bijeen om te bekijken wat er in die periode met het landschap was gebeurd. Het thema was “Tien jaar later”. Voor de informatieavond op 11 april waren drie sprekers uitgenodigd met elk een andere focus op het landschap in Castricum en omgeving. Lia Vriend gaf aan de hand van dia’s een beeld van de veranderingen in het landschap in de periode 2002-2012. Gedeputeerde Jaap Bond gaf een toelichting op het landschapsbeleid van de provincie, en de in Castricum woonachtige landschapsarchitect Rik de Visser gaf zijn visie op de kwaliteiten van het buitengebied en de bijzondere rol van het mondingsgebied van het Oer-IJ daarin. Tijdens de evaluatie van de Landschapsdag 2012 bleek al snel dat meerdere personen uit de deelnemende organisaties geïnspireerd waren door de rol van het Oer-IJ als landschapsvormende kracht in de gemeente Castricum. Besloten werd dit thema verder uit te werken. Het enthousiasme van de kerngroep werkte weer inspirerend op anderen en geleidelijk vormde zich een groepje dat doorging met dit thema en zo ontstond het Oer-IJ initiatief.

Startnotitie Geopark Oer-IJ i.o. 15 nov. 2013

Steeds duidelijker werd dat het Oer-IJ een hele belangrijke landschapsvormende kracht was, waarvan de sporen in een veel groter gebied tot in de huidige tijd zichtbaar zijn. Een jaar praten over het Oer-IJ landschap, haar kwetsbaarheid en hoe die te beschermen, leverde op 15 november de “Startnotitie Geopark Oer-IJ i.o.” op. Het boekje (30 pagina’s) werd geschreven door landschapsarchitect Rik de Visser en toont de ambitie van de bewonersgroep en die was het verkrijgen van een geoparkstatus voor het Oer-IJ gebied. De gedachte hierbij was dat door het verkrijgen van een status politiek en publiek het best betrokken konden worden bij de bescherming van de kwaliteiten van het landschap. Bij een Geopark staat de geologische wordingsgeschiedenis van een gebied centraal. In onze regio was dat het ontstaan van het Hollandse landschap en de rol van ‘de verdwenen rivier’ op de ruimtelijke inrichting van het gebied. Ook werd in de startnotitie de globale begrenzing van het gebied gegeven en wel “het open gebied tussen de steden Haarlem, Alkmaar, Zaandam en Amsterdam, het voormalige stroomgebied van het Oer-IJ”. Hoewel er wereldwijd al tientallen geoparken bestonden kende Nederland alleen Geopark De Hondsrug in Drenthe. In de begintijd van het Oer-IJ initiatief is er dan ook veel gekeken naar de realisatie van die organisatie.

Het begrip Oer-IJ

Het woord Oer-IJ bestaat uit twee woorden: Oer en IJ. Een betekenis van het woord oer is: *'wat te maken heeft met het begin'*. IJ kom je tegen als woord en naam. De betekenis van het woord *ij is water* en als naam *is het IJ een water/voormalige zeearm bij Amsterdam*.

Het begrip Oer-IJ is in 1952 bedacht door de bodemkundige A.R. Guray in zijn onderzoek in de IJpolders. Hij bedoelde hiermee de verdwenen rivier, de vroegere meest noordelijke tak van de Rijn, waarvan hij de sporen aantrof tijdens zijn onderzoek. Dus het Oer-IJ ligt aan de basis van het IJ. Inmiddels is duidelijk dat het oude IJ een rivier was die van het IJmeer bij het huidige Amsterdam doorliep naar het westen en bij Castricum in zee uitmondde en van invloed was op een veel groter stroomgebied.

Nog voor het Oer-IJ initiatief van start ging, hadden o.a. de provincie Noord-Holland en de Universiteit van Amsterdam ook al aandacht besteed aan het Oer-IJ gebied.

Doelen burgerinitiatief Oer-IJ

In de Startnotitie (2013) werden enkele concrete, maar daardoor niet minder ambitieuze doelen gesteld:

1. Het verhaal van het Oer-IJ ontsluiten, tot leven brengen en overdragen
  2. Het Oer-IJ inzetten als integrerend en bindend gebiedsconcept voor ondernemers in het landschap en toerisme in de regio
  3. Als initiatief willen sturen, inspireren en bijdragen aan de ruimtelijke ontwikkeling en inrichting van het landschap op basis van het gebiedsconcept.
- Stip op de horizon is het bereiken van de Unesco Geopark status.

Proces en organisatie

De Oer-IJ community bestond in 2013 uit personen die zich vanuit hun kennis en activiteiten verbonden voelden bij het gebied. Als organisatievorm werd gekozen voor een Stichting. Gestart werd met een klein slagvaardig bestuur met een actieve achterban, die in een Verenigde Vergadering bijeenkwam. Op de laatste pagina van

de Startnotitie staat een lijst van deelnemers aan het bewonersinitiatief en op die lijst staan 28 personen met hun deskundigheid genoemd. In maart 2014 werd de oprichtingsacte van Stichting Oer-IJ bij de notaris gepasseerd. Tevens werd de ANBI status voor goede doelen aangevraagd en verkregen. Een belangrijk uitgangspunt van de stichting is “behoud door beleven”, de manier om overheden, ondernemers en publiek mee te nemen in het proces. Ook werd het belang van een goede communicatiestrategie benoemd. Als belangrijke volgende stap stond het maken van een Plan van Aanpak op de agenda, met daarin de doelen, processtappen, uitvoeringsparagraaf en tijdpad.

Inhoud en uitwerking

De initiatiefgroep ging nog hetzelfde jaar verder met de uitwerking van de ambitie uit de startnotitie. Zo werden de volgende drie speerpunten benoemd:

- Het opstellen van een landschappelijke ontwikkelingsvisie met daarin centraal de waarde van het landschap in de Metropoolregio Amsterdam.
- Het ontwikkelen van verhaallijnen als educatief en toeristisch product.
- Het maken van een Atlas van het Oer-IJ gebied met daarin alle relevante informatie en kaarten over de ontwikkeling van het Oer-IJ landschap als belangrijke kennisbron.

Verhaallijnen

Om de waarde en de geschiedenis van een gebied voor publiek en politiek zichtbaar te maken is het belangrijk om dit in de vorm van verhalen te presenteren. Als mogelijke verhaallijnen werden in de startnotitie o.a. de volgende thema's genoemd:

- Aardkunde
- Archeologie
- Natuur
- Landschap
- Militair/strategisch
- Landbouw
- Water
- Cultuurhistorie

Kosten, financiering en verslaglegging

De eerste begroting had betrekking op de jaren 2013 en 2014. De geraamde uitgaven bedroegen 30.000 euro. Als belangrijkste kosten werden opgevoerd: het opstellen van het Plan van Aanpak, het maken van een communicatieplan, fondsenwerving en het vervaardigen van recreatieve routes. Gelukkig kon de stichting rekenen op financiële steun en steun in natura van de gemeente Castricum, PWN, Rabobank en

In samenwerking met Le Champion en met inzet van onze vrijwilligers organiseerden we vijf edities van de Oer-IJ Expeditie, een jaarlijks terugkerend 1daags wandelevenement op Hemelvaartsdag dat duizenden deelnemers kennis laat maken met het Oer-IJ gebied.

KPMG.

Uit het (eerste) Jaarverslag over 2014 blijkt dat het bestuur dat jaar ook veel energie heeft gestoken in het geven van presentaties van de Startnotitie bij de provincie, meerdere Oer-IJ gemeenten, het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier en de Rabobank. Ook werd alvast uiteengezet dat in 2015 een concretisering van de ideeën uit de Startnotitie in de vorm van een Plan van Aanpak op de agenda stond.

Overige activiteiten

Tegelijk met het opstellen en voorbereiden van de verschillende plandocumenten kwam in 2014 ook een eerste communicatieplan gereed en werd de eerste website

gebouwd. Ook werd er al een samenwerkingsovereenkomst gesloten met ADC Archeoprojecten, de exploitant van de expositie van het in 2015 te openen Huis van Hilde. De gedachte achter deze samenwerking was o.a. dat het Oer-IJ gebied binnen in de expositie een plek zou krijgen en dat Stichting Oer-IJ het omringende landschap als werkgebied zou nemen.

In aansluiting hierop werd er ook al nagedacht over het verzorgen van lezingen over het Oer-IJ gebied en werden er voorbereidingen getroffen voor de oprichting van een 'Oer-IJ Academie'.

Op het gebied van zorg voor de ruimtelijke kwaliteit werd de stichting al vroeg betrokken bij de plannen voor een Opstelsterrein voor sprinters in Uitgeest en een Planstudie voor een verbinding van de snelwegen A8-A9, dwars door het open landschap. Beide plannen zouden grote gevolgen hebben voor belangrijke kwaliteiten in het midden in het Oer-IJ gebied.

Fase 2. 2015-2018, Plan van Aanpak

In maart 2015 verschijnt "Zicht op het Oer-IJ". 'Plan van Aanpak Geopark Oer-IJ i.o.' en met dit document gaat het Oer-IJ initiatief een nieuwe fase in. In dit document beschrijft het bestuur van de stichting haar visie op de toekomst van het gebied en

geeft ze een route aan om de geformuleerde doelstellingen te bereiken. In feite is het naast een visiedocument ook de concretisering van de Startnotitie uit 2013.

Landschapsvisie

“Zicht op het Oer-IJ” begint met een Inleiding over het Oer-IJ gebied en de doelen en doelgroepen van de Stichting. Hierna worden de vijf ontwikkelingsfasen van het Oer-IJ landschap uiteengezet, Deze fasen zijn gebaseerd op de verschillende hoedanigheden die dit landschap door de eeuwen heen heeft aangenomen. Daarna volgt een Landschapsvisie, die ingaat op hoe deze tijdvensters in het huidige landschap een belangrijke rol kunnen spelen. Dit gebeurt aan de hand van thema’s: Taal, Iconen, Inspiratiebeeld, Ruimtelijke Ordening en Beleefbaarheid. Ook wordt er een keuze gemaakt van zes verhaallijnen aan de hand waarvan het bijzondere van het landschap het beste verteld kan worden. Als middel om die verhalen te vertellen worden informatieve routes voorgesteld langs zogenaamde ‘oerpunten’, plekken die het verhaal ondersteunen en die worden gekoppeld aan poorten zoals musea, forten en bezoekerscentra.

Projecten

In aansluiting op het visiedeel wordt de uitvoering geconcretiseerd in een Plan van Aanpak bestaande uit de volgende acht concrete projecten en activiteiten :

1. Oer-IJ Taal: Het doel van dit project is het zichtbaar en beleefbaar maken van de archeologie in het gebied.
2. Recreatieve netwerken: Doel van deze activiteit is het fysiek verbeteren en uitbreiden van bestaande recreatieve netwerk.
3. Getijdenlandschap: Doel van het project is het behouden en ontwikkelen van het voormalige en nog zichtbare deel van het voormalig estuarium-getijdenlandschap met z’n kenmerkende krekens tot een samenhangend en herkenbaar geheel.
4. Oer-IJ Iconen: Vijf deelprojecten die elk model staan voor een kenmerkende periode in de geschiedenis van het Oer-IJ gebied.
5. Ruimtelijke ordening: Doel van deze activiteit is het beïnvloeden van plan- en besluitvorming gericht op behoud en versterking van kwaliteiten van het Oer-IJ gebied.
6. Verhaallijnen: Meerdere deelprojecten en activiteiten met als doel om door middel van verhalen inwoners en bezoekers in aanraking te laten komen met de Oer-IJ kenmerken. Tevens is het doel het bevorderen van ‘a sense of place’: voelbaar maken van de gebiedsidentiteit/DNA van het Oer-IJ.

7. Atlas: Het doel is om de verschillende ontwikkelingsfasen van het Oer-IJ cartografisch te duiden, met veel illustraties, thematische essays over voor de landschapsvorming bepalende thema's. Daarnaast is het doel om inwoners en bezoekers bekend te maken met de waarden/kwaliteiten van het Oer-IJ gebied.
8. Unesco Geopark status: Het doel is het verwerven van de Unesco Geopark status.

Uitvoering projecten en activiteiten

Een project heeft een duidelijk omschreven plan, een beperkte looptijd en een eigen budget (voorbeeld 4 en 7). Een activiteit kan meer blijvend van aard zijn (voorbeeld 2 en 5). Zowel activiteiten als projecten kunnen worden opgesplitst in deelprojecten. De in het Plan van Aanpak beschreven projecten en activiteiten laten enerzijds de ambitie zien en tonen anderzijds projecten en activiteiten die al door de organisatie opgepakt zijn. Hieronder staan, in willekeurige volgorde, de belangrijkste projecten en activiteiten die door vrijwilligers van de stichting in de periode 2025-2018 zijn uitgevoerd:

Communicatie komt in deze periode goed op stoom. Behalve de website, met daarin een interactieve kaart en de Nieuwsbrief is er nu ook een Facebook pagina voor algemene communicatie. Ook komt er een eerste publieksfolder en wordt met promotiemateriaal deelgenomen aan evenementen van derden, zoals de jaarlijkse Marquettetdag in Heemskerk en de Archeologiedagen in Huis van Hilde. De naamsbekendheid wordt bevorderd door persberichten in regionale media. Verder is er een serie van 10 interviews met personen die het gebied op verschillende manieren belichten in enkele edities van het Noordhollands Dagblad (Kennemerland, Zaanstreek en IJmond). Een bijzonder succes is de aandacht die 251TV aan het Oer-IJ heeft besteed. In een serie van 6 uitzendingen wordt het gebied op diverse manieren in beeld gebracht..

Oer-IJ Academie: (project 6) De Academie organiseert een serie van acht lezingen over de verhaallijnen: landschap, geologie, archeologie, natuur, water en de militair strategische betekenis van het gebied. Ook organiseert de Academie voor het eerst een Basiscursus Oer-IJ gids. Hiervoor was, met 45 aanmeldingen, zoveel belangstelling dat er een tweede cursus kon worden georganiseerd. Na de eerste twee cursussen in Castricum wordt een derde cursus in de IJmond georganiseerd. Er is een begin gemaakt met het project "Het Oer-IJ in het basisonderwijs". Het doel is om voor de basisscholen lesmateriaal te maken dat gebruikt kan worden voor het omgevingsonderwijs (aardrijkskunde, geschiedenis, biologie).

Excursies: (project 6) Dankzij de basiscursussen beschikken we over een gemotiveerde groep gidsen, die vanaf 2017 excursies gaan verzorgen aan belangstellenden en ook op evenementen het Oer-IJ gebied over het voetlicht brengen.

Expeditie: (project 6) Vanuit de gedachte dat je het gebied moet beleven, wordt gewerkt aan een wandelevenement. Daarvoor zoeken we samenwerking met een organisatie die hier veel ervaring mee heeft en dat is Le Champion (bekend o.a. van de jaarlijkse Van Dam tot Dam loop). Op Hemelvaartsdag 2016 vindt een try out plaats van de “Oer-IJ Expeditie” voor leden van Vereniging Le Champion. Het jaar daarop kan iedere wandelaar zich inschrijven voor de eerste openbare Expeditie. Dit evenement wordt met 2500 deelnemers een groot succes.

Routes: (project 6) routemaker Abellife krijgt de opdracht om ‘twee verrassende fietsroutes door een verborgen landschap vanuit Castricum’ uit te werken. Bij het project hoort ook een routeboekje en een app die de fietser door het gebied stuurt en onderweg informatie verschaft. Het boekje wordt op meerdere plekken verkocht en bevat een code die de gebruiker toegang biedt tot de app.

Atlas van het Oer-IJ gebied: (project 7) De werkgroep wetenschap brengt een redactie van drie personen bij elkaar die tot taak krijgt om een opzet voor de Atlas te maken. Hiermee wordt een traject ingeluid dat moet leiden tot een standaardwerk met daarin de meest relevante kennis over het gebied.

Ruimtelijke Ordening: (activiteit 5) Door de stichting wordt een advies opgesteld over het plan van Pro Rail voor een Opstelsterrein voor sprinters in Uitgeest. In feite gaat het om een nieuw emplacement (bedrijventerrein). De stichting maakt zelfs een alternatief plan, waarmee schade aan het open landschap voorkomen kan worden. Dit alternatief wordt gestuurd naar Pro Rail, naar het College van GS en Provinciale Staten alsmede de belanghebbende gemeenten. Kern is dat het oorspronkelijke plan geen rekening houdt met belangrijke waarden als die van Nationaal Landschap Laag Holland en het inundatiegebied van Wereld Erfgoed Stelling van Amsterdam. Helaas blijft een reactie van direct betrokken partijen uit. Een paar jaar later blijkt dat uiteindelijk wordt gekozen voor een opstelsterrein op een betere locatie in Heerhugowaard.

Werkconferentie: (Project 6) Een bijzondere activiteit is de op 9 december 2016 georganiseerde werkbijeenkomst/conferentie over recreatie en toerisme in het Oer-

IJ gebied. Uitgenodigd worden alle relevante overheden. De belangstelling is groot en voor onze relatie met de overheden is dit een zeer waardevolle bijeenkomst.

Bestuur en organisatie

Stichting Oer-IJ wil een netwerk organisatie zijn om via verantwoordelijke gebiedspartijen haar doelstelling te realiseren. Het Plan van Aanpak wordt aangeboden en verspreid onder overheden, provincie, gemeenten, hoogheemraadschap. Voor het bestuur is dit een goede mogelijkheid om het initiatief onder de aandacht te brengen van allerlei besturen en ambtenaren. Ook wordt een landelijke bijeenkomst bijgewoond van geopark initiatieven georganiseerd door de Nederlandse Commissie die zich bezig houdt met de toekenning van de geopark status in ons land.

Evert Vermeer tekent een samenwerkingsovereenkomst met Martijn Mulder, voorzitter van de Stichting Historische Egmond. Stichting Oer-IJ liet een ontwerp maken voor een kastelentafel die onderdeel moet worden van de vaste opstelling in het Museum in Egmond aan den Hoef.

Verder worden er meerdere samenwerkingsovereenkomsten afgesloten met collega organisaties in de regio zoals de Stichting Cornelis Cornelisz van Uitgeest, Stichting Alkmaardermeeromgeving en Stichting Oneindig Noord-Holland.

Financiën

De stichting doet haar werk met een bescheiden budget dat wordt verkregen uit activiteiten als lezingen en cursussen. Maar voor uitvoering van het Plan van Aanpak zijn aanzienlijk grotere bedragen nodig. Hoewel de activiteiten van stichting Oer-IJ op veel sympathie kunnen rekenen bij overheden en andere partijen zijn er geen regelingen waar de stichting gebruik van kan maken. Wel wordt vanuit de overtuiging 'voor ieder goed plan is geld te vinden' alvast gestart met activiteiten waar of geen externe financiering voor nodig is of nog dekking voor gevonden moet worden. Een goed voorbeeld hiervan is De Atlas van het Oer-IJ gebied (project 7). In deze periode is een projectopzet gemaakt, een eindredactie aan het werk gegaan, zijn schrijvers benaderd en is een uitgever gevonden. Aan al deze activiteiten, die door Oer-IJ vrijwilligers worden uitgevoerd, zijn nog geen kosten verbonden.

Subsidieaanvraag: Toch wordt er een principe subsidie verzoek bij de provincie Noord-Holland ingediend. Die aanvraag is gericht op een nader onderzoek naar de kansen van de realisatie van een Geopark-status en het kunnen vormgeven van projecten die daarbij van belang zijn. Wat ons moed gaf, was dat een ander Geopark initiatief Gooi en Vecht al een toezegging van de provincie had gekregen voor een financiële bijdrage onder de noemer 'gebiedsontwikkeling'. Voor Stichting Oer-IJ was dit ook de kapstok om onze aanvraag aan op te hangen. Wel betekent het dat onze oorspronkelijke aanvraag moet worden herschreven.

Fase 3: 2018-2021 Het Oer-IJ als inspiratie voor duurzame gebiedsontwikkeling.

In de jaarverslagen uit deze periode staat een aangepaste doelstelling van de stichting vermeld. In deze doelstelling worden 'kennis en netwerk' als kern begrippen van de ambitie genoemd:

"Stichting Oer-IJ is primair een kennis- en netwerkorganisatie. Door het bijeenbrengen en uitdragen van kennis over het gebied wordt getracht het draagvlak voor de kwaliteiten van het gebied te vergroten. Door te investeren in een netwerk van organisaties, bedrijven en instanties wordt getracht om samenhang te brengen in waardering en bescherming van de kwaliteiten van het Oer-IJ gebied."

Deze derde fase staat in het teken van de aanvraag en uitvoering het Oer-IJ gebiedsproject

Gebiedsproject

Begin 2018 wordt een nieuw subsidieverzoek ingediend bij de provincie met als insteek en titel "Het Oer-IJ als inspiratie voor duurzame gebiedsontwikkeling". Dit project bestaat uit de volgende vijf deelprojecten:

1. Verbeelding van de Oer-IJ kwaliteiten
2. Oer-IJ taal
3. Icoonprojecten
4. Educatie
5. Communicatie/Digitale Atlas

Voor de uitvoering hiervan wordt een bedrag begroot van 110.000 euro. Aan de provincie wordt gevraagd hiervan de helft voor haar rekening te nemen met als toezegging dat cofinanciering voor de andere helft wordt gerealiseerd. Gelukkig zijn alle negen Oer-IJ gemeenten ook bereid om een bijdrage te leveren. Eind 2018 komt de toezegging van de provincie binnen en kan met de uitvoering worden gestart. Hieraan zijn twee jaar van intensief overleg met een groot aantal gebiedspartijen vooraf gegaan.

Uitvoering deelprojecten

Verbeelding Oer-IJ kwaliteiten (deelproject 1) krijgt al snel de naam "Inspiratiebeeld voor het Oer-IJ gebied". Dit project is vooral bestemd voor professionals van de verschillende overheden en natuur en landschapsorganisaties. Samen met vertegenwoordigers vanuit de verschillende organisaties en instanties wordt tijdens enkele sessies gewerkt aan een grotere betrokkenheid bij de kwaliteiten van het gebied. Op basis van de verkregen input resulteert deze participatie in de publicatie van het "Inspiratiebeeld voor het Oer-IJ gebied", een praktisch document dat laat zien hoe je de aan het Oer-IJ gerelateerde geulen en dijken kunt benutten om de kwaliteiten van het landschap te versterken. De publicatie is opgesteld door Vista Landschapsarchitecten.

Oer-IJ taal (deelproject 2) Door Vista landschapsarchitecten wordt een beeldtaal ontwikkeld waarmee bijzondere plekken in het Oer-IJ gebied gemarkeerd kunnen

Secretaris Jos Teeuwisse trotseert het slechte weer om op locatie verslaggever Henny Radstaak van het radioprogramma Vroege Vogels meer over het Oer-IJ gebied te vertellen.

worden met als doel de mogelijkheid tot beleving van het landschap te verdiepen. Dit levert een ontwerp op voor een brugleuning, geïnspireerd op het voor het gebied kenmerkende krekenselsel met als ambitie om op allerlei plekken in het gebied brugleuning te vervangen/te maken volgens dit ontwerp. In 2023 wordt de eerste leuning naar dit ontwerp gerealiseerd op een nieuw gebouwde brug over de Schulpvaart in Castricum. Ook levert het project een nieuw Oer-IJ logo op dat gebruikt wordt voor tal van Oer-IJ activiteiten en producten.

Lcoonprojecten (deelproject 3) Het gaat hierbij om een beleefplek voor iedere tijdfase uit de ontwikkelingsgeschiedenis van het landschap. Op zes plekken in het Oer-IJ gebied wil de stichting informatiepunten laten inrichten die delen van de geschiedenis van het Oer-IJ gebied nader belichten. Voorbeelden van dergelijke beleefplekken zijn Huis van Hilde in Castricum voor de prehistorie, het Recreatiegebied Spaarnwoude in Velsen voor de Romeinse Tijd, Museum Huys Egmont in Egmond aan de Hoef voor de Late Middeleeuwen en het Erfgoedpark De

Hoop in Uitgeest voor de Nieuwe Tijd. Voor ieder icoonproject is een bedrag beschikbaar waarvoor een plan gemaakt wordt. Het infopunt De Nieuwe Tijd in Uitgeest is de eerste beleefplek die met een startbijdrage uit dit deelproject gerealiseerd wordt.

Educatie: (deelproject 4) het project richt zich op het basisonderwijs waar aangesloten kan worden bij het zogenaamde ‘omgevingsonderwijs’. Er wordt gestart met een pilot op basisschool de Molenhoek in Uitgeest. In het kader van het project wordt o.a. een lessenserie over water gerealiseerd en verder over Romeinen in onze regio, de bodem en Cornelis Cornelisz van Uitgeest. Deze laatste lessenserie wordt opgezet en uitgewerkt door onze partner Stichting Kist en zorgt voor meer lokaal besef dat deze uitvinder van o.a. de houtzaagmolen van groot belang is voor de

geschiedenis van deze plaats. Het ontwikkelde lesmateriaal is blijvend beschikbaar voor alle scholen in Uitgeest en omgeving. Ook het routeboekje “Uitgeest leeft met water” is een product van dit project en is via onze website beschikbaar voor iedereen die de route wil lopen of fietsen.

Communicatie/Digitale atlas: (deelproject 5) Met de middelen beschikbaar uit dit deelproject kan de stichting verder werken aan het promoten van het gebied en ook aan het digitaliseren van de in 2018 verschenen Atlas van het Oer-IJ gebied. Dit digitaliseren maakt weer onderdeel uit van de verbetering van onze website naar een online databank en platform over en voor het Oer-IJ gebied. De vernieuwde site kent drie doelgroepen: publiek, professionals en onderwijs, die alle publicaties, routes, lessen,

interactieve kaart en achtergrondinformatie over de kwaliteiten van het Oer-IJ gebied op die site kunnen vinden. Met pagina’s als Actueel en Agenda geeft de site bezoekers informatie over voor het Oer-IJ relevante zaken en activiteiten.

Dankzij het budget voor Communicatie en medewerking van Huis van Hilde kan in het trappenhuis van het provinciale archeologiecentrum een aantal panelen over het Oer-IJ gebied gerealiseerd worden.

Atlas van het Oer-IJ gebied

Het jaar 2018 staat in het teken van de Atlas van het Oer-IJ gebied. Het plan voor een atlas bestond al langer, maar kreeg pas gestalte door het benoemen van een eindredactie die voortvarend aan het werk ging en al snel medewerking kreeg van 17 deelauteurs die elk een tekst leverde voor een van de zes tijdfasen die de hoofdingeling van het boek vormen. De atlas is rijk geïllustreerd met kaarten en afbeeldingen, waarvoor ook weer veel fotografen hun materiaal ter beschikking stelden. Het totale project wordt in een recordtijd van een jaar gerealiseerd, doordat

De presentatie van de Oer-IJ Atlas in Huis van Hilde. Commissaris van de Koning in Noord-Holland Johan Remkes, oud-wethouder van Zaanstad Sanna Munnikendam, eindredacteur Bert Buizer en voorzitter van de Stichting Oer-IJ Evert Vermeer.

eindredactie en auteurs loyaal meewerken en ook omdat maar liefst 25 instanties, organisaties en bedrijven in geld of in natura bijdragen in de productiekosten. Ook meer dan 50 particulieren steunen de uitgave door het project met een bijdrage te adopteren.

Op 22 november 2018 wordt het eerste exemplaar van De Atlas van het Oer-IJ gebied tijdens een feestelijke bijeenkomst in Huis van Hilde aangeboden aan de toenmalige Commissaris der Koning

Dhr. J. Remkes. Deze bijeenkomst wordt extra feestelijk doordat kort voor de presentatie groen licht verkregen wordt van de provincie voor het gebiedsproject. Dat het Oer-IJ initiatief zich met deze uitgave duidelijk verder positioneert blijkt al snel omdat een eerste druk van 1500 exemplaren al na twee weken is uitverkocht en wordt besloten tot een herdruk van 1000 boeken. Hierna verschijnt zelfs nog een derde druk. Uiteindelijk zijn er 3750 exemplaren van deze kloeke atlas gedrukt en verspreid.

Overige projecten en activiteiten

De jaren 2019 tot en met 2021 staan ook voor Stichting Oer-IJ in het teken van de Corona pandemie. Meerdere interne bijeenkomsten en publieksactiviteiten kunnen geen doorgang vinden. Waar mogelijk worden lezingen en bijeenkomsten digitaal verzorgd.

Geopark ambitie: in 2018 krijgen we bericht van Nationale commissie Geopark dat het Oer-IJ gebied niet in aanmerking komt voor die status, dit vanwege het feit dat er voor het publiek niet veel te zien is van de 'verdwenen' rivier. Als stichting Oer-IJ leggen we ons neer bij dit besluit, maar zijn ook opgelucht omdat het verkrijgen en behouden van een dergelijke status een zware permanente druk op de organisatie zou leggen.

Communicatie: Het Nederlands Bureau voor Toerisme komt ieder jaar met een thema, waaraan extra activiteiten om het toerisme te bevorderen wordt opgehangen. Voor het jaar 2021 wordt dat "Ode aan het landschap". Een thema dat door onze stichting direct wordt omarmd, temeer daar de provincie Noord-Holland dit thema ook met inzet extra organisatie en middelen faciliteert. Voor ons is duidelijk dat wij een extra kracht moesten inhuren om onze eigen ambitie rond dit thema mogelijk te maken. Het budget daarvoor wordt verkregen uit het Fonds Cultuurparticipatie en enkele Oer-IJ gemeenten.

Verder wordt het jaar benut voor het "op de kaart zetten" van de Icoonprojecten, vooral binnen de eigen organisatie, maar ook voor het publiek. Voor onze gidsen zijn ter voorbereiding bijeenkomsten georganiseerd om bijhorende kennis over te dragen. Dit gebeurt grotendeels via online lezingen door deskundigen en waar mogelijk door op de iconlocaties voorbeeld excursies te organiseren.

Academie: Veel geplande lezingen die samen met Huis van Hilde zullen worden gegeven moeten vanwege de coronabeperkingen worden afgelast. Daarvoor in de

plaats komt een serie digitale Masterclasses over de verschillende tijdfasen van de geschiedenis van het Oer-IJ gebied. Deze masterclasses zijn primair bedoeld als

Oer-IJ gids Hans Verschoor bij een excursie als onderdeel van een inspiratiedag voor professional over de toekomst van het Oer-IJ gebied.

bijscholing voor onze gidsen, maar zijn ook toegankelijk voor andere geïnteresseerden. Meer dan 15 deskundigen verzorgen elk een deel van een Masterclass die in dit kader worden gegeven.

Expeditie: In het voorjaar van 2019 wordt de derde editie van het wandelevenement georganiseerd. Dit als voortzetting van de succesvolle samenwerking met Le Champion. Dit keer is het thema 'oude beroepen' die een rol speelden in het Oer-IJ landschap. Maar liefst 4000 wandelaars lopen een van de vier routes van dit eendaagse wandelevenement. In de beide jaren daarna moest de Expeditie vanwege de corona beperkingen worden afgelast.

Excursies: Zoals hiervoor al is gezegd kunnen veel reguliere excursies vanwege corona geen doorgang vinden. Wel is er een overeenkomst gesloten met Landschap Noord-Holland om vanuit Fort K'IIJK elke tweede zondag van de maand een excursie te organiseren. Ook de meeste daarvan moesten afgezegd worden. Voor zover mogelijk is elke zondagmiddag in het zomerhalfjaar in Gemaal 1879 te Akersloot een Oer-IJ gids aanwezig om uitleg te geven over het Oer-IJ gebied aan de hand van de daar aanwezige informatiepanelen. Ook wordt van hieruit iedere maand een excursie verzorgd.

Routes: Behalve de wandel/fietsroute 'Uitgeest leeft met water', produceert de werkgroep Heiloo de fietsroute "Oer-IJ en de strandwallen", een route door het gevarieerde landschap van Heiloo, Limmen en Akersloot. Deze route komt in de Oer-IJ huisstijl uit, heeft een oplage van 1000 exemplaren, wordt opgemaakt door Salmay en financieel mogelijk gemaakt door Herberg Hertog Jan en Rotary Heiloo.

Zicht op het Oer-IJ is ook als titel gebruikt voor een ontwerp van een Oer-IJ uitzichttoren voor het nieuwe project 'Het Oer-IJ van boven'. Een vlak landschap zoals dat van het Oer-IJ gebied toont veel meer structuren en patronen als je dat vanaf een hoger punt beschouwd. Daarom wordt door een werkgroep het idee uitgewerkt om een toeristische route langs uitkijkplekken te maken. Hiervoor worden bestaande uitkijkpunten, zoals de uitkijktorens in de duinen en hoge plekken op voormalige stortbergen, maar ook nieuwe plekken voorgesteld waar een Oer-IJ uitkijktoren de blik van boven moet bieden. In Castricum, Heemskerk en Beverwijk zijn initiatieven in voorbereiding om een toren te realiseren.

Ruimtelijke kwaliteit: Het project Zanderij te Castricum, dat door Oer-IJ is benut om ervaring op te doen met de ruimtelijke aspecten van de transitie van de binnenduinrand, is aan het eind van deze fase grotendeels afgerond. Het uiteindelijke resultaat om vooral tuinbouwgronden om te zetten in natuurgebieden zorgt voor een betere milieukwaliteit, bescherming van de strategische drinkwatervoorraad en meer natuur.

Door een coalitie van een groot aantal partijen van agrariërs, natuurorganisatie en bewoners wordt voor het plangebied verbinding A8-A9 een gebiedsperspectief gemaakt. Bewust wordt niet deelgenomen aan de planvorming van de provincie, omdat de coalitie een onafhankelijk advies wil uitbrengen voor deze Groene Long tussen Zaanstad en IJmond. De coalitie is van mening dat er een goed alternatief beschikbaar is voor de verbinding door gebruik te maken van bestaande infrastructuur. Verder is via Natuurmonumenten gereageerd op de Omgevingsvisie van de provincie. Ook de 150 KV verbinding (hoogspanningstraject tussen Beverwijk en Oterleek) heeft onze aandacht. Waar mogelijk werkt de stichting ten aanzien van ruimtelijke kwaliteit samen met zusterorganisaties.

Kennisdocument: Gestart is met een serie documenten met achtergrond informatie over hoofdthema's die de kwaliteit van het landschap bepalen. Het Kennisdocument Aardkundige waarden wordt afgerond. In voorbereiding zijn Kennisdocumenten over Natuur en Cultuurhistorie. Uiteindelijk moet er ook nog een Kennisdocument komen over de economie van het Oer-IJ landschap. Deze kennisdocumenten worden door deskundigen geschreven voor ambtenaren en particuliere ontwikkelaars in het Oer-IJ gebied.

Bestuur en organisatie: Het uitkomen van verschillende documenten als inspiratiebeeld, Oer-IJ Taal en het kennisdocument is aanleiding voor overleg met

bestuurders van provincie, gemeenten en hoogheemraadschap om opnieuw aandacht te vragen voor de kwaliteiten van het Oer-IJ landschap. Overleg vindt ook plaats met andere relevante gebiedspartijen zoals recreatieschappen, natuurorganisaties en historische verenigingen.

Door het bestuur wordt een begin gemaakt met het nadenken over de functie van het Oer-IJ initiatief in de toekomst. In de vernieuwde missie is het accent meer komen te liggen op het inzetten op de grote thema's, zoals klimaatverandering, biodiversiteitsherstel, wateropgaves, landbouwtransitie, e.d. die van het grootste belang zijn voor de toekomst van de kwaliteit van ons landschap.

Opening van de Lia Vriend-brug over de Schulpvaart. Op de foto van links naar rechts gedeputeerde Esther Rommel, voorzitter van Stichting Oer-IJ Evert Vermeer, wethouder Valentijn Brouwer uit Castricum en Ilse Miedema van Landschap Noord-Holland.

Fase 4: 2021-2023 Een nieuwe toekomst voor het Oer-IJ landschap

In deze fase wordt er binnen de stichting steeds vaker nagedacht en gesproken over een vernieuwing van onze ambitie. De uitdaging om de kwaliteiten het landschap in stand te houden en verder te ontwikkelen worden door talloze landelijke- en streekopgaven alleen maar groter. Welke kansen bieden zaken als energietransitie, klimaatbuffers, vergroening van de landbouw en de enorme woningopgave? Dit zijn de thema's die spelen en waaruit keuzes gemaakt moeten, worden waarop de energie van de vrijwilligers in de organisatie ingezet gaat worden. Natuurlijk blijft onze rol in het creëren en onderhouden van kennis van en draagvlak voor landschapskwaliteit gewoon voortgaan. Dat betekent dat de stichting verder gaat met excursies, lezingen, cursussen, educatie, e.d.

Aan het eind van deze fase kunnen we de balans opmaken van wat er in de afgelopen tien jaar is bereikt op basis van de doelstellingen uit het Plan van Aanpak en het project "Het Oer-IJ als inspiratie voor een duurzame gebiedsontwikkeling". Dit laatste project wordt in 2021 afgerond.

Het jaar 2021 is het laatste waarin de corona beperkingen ook van invloed zijn op de activiteiten van de stichting.

Resultaat van het project: "Het Oer-IJ als inspiratie voor een duurzame gebiedsontwikkeling".

Voor de afronding van het subsidietraject heeft de stichting in 2021 een verslag van de project activiteiten en de daarbij behorende bestedingen bij de provincie ingediend. Deze verantwoording is goedgekeurd en daarmee is het project formeel afgerond. Dit betekent overigens niet dat we op de verschillende onderdelen van het project helemaal klaar zijn. Zo blijven we betrokken bij de realisatie van de icoonprojecten, bij het uitrollen van Oer-IJ Taal, bij het leveren van lesmateriaal voor het onderwijs en bij de continue activiteit die communicatie is.

Hierna volgt het resultaat van de vijf deelprojecten:

1. Verbeelding Oer-IJ kwaliteiten: Dit project heeft geresulteerd in een serie participatiesessies voor professionals van overheden en gebiedspartijen met aan het eind het rapport "Inspiratiebeeld" dat nog altijd actueel is bij plannen voor herontwikkeling van het landschap.
2. Oer-IJ Taal: De eerste Oer-IJ brugleuning is in 2023 gerealiseerd door de gemeente Castricum op de nieuwe voetgangersbrug over de Schulpvaart en door gemeenten Castricum, Uitgeest en Velsen zijn subsidie aanvragen ingediend voor brugleuning

bij het Landschapsfonds van de provincie. Een ander project in dit kader is de voorgenomen bouw van enkele uitkijktorens. Het oude Oer-IJ logo wordt hoofdzakelijk nog voor interne activiteiten gebruikt. Voor andere zaken wordt het nieuwe logo gebruikt om te herkenbaarheid naar buiten te vergroten.

3. Icoonprojecten: Met het beschikbare budget is voor 5 locaties een plan gemaakt en aan gebiedspartijen aangeboden. De uitvoering van deze plannen moet door derden worden opgepakt al blijft Stichting Oer-IJ hierin voor wel een stimulerende rol hebben. Het betreft de volgende iconprojecten

- **Prehistorie**: Huis van Hilde en De Hoep. In Huis van Hilde kan in de vaste expositie al veel beleefd worden over de verschillende tijdsfasen van het Oer-IJ gebied. In de nieuwe tentoonstelling in bezoekerscentrum De Hoep wordt aandacht geschonken aan de prehistorie van het Oer-IJ gebied.

Gedeputeerde Esther Rommel ontvangt uit handen van samensteller Bart Korf het Kennisdocument 'Natuur van het Oer-IJ gebied'. Evert Vermeer kijkt toe.

- **Romeinse Tijd**: In recreatiegebied Spaarnwoudepark in Velsen zijn enkele wandelroutes en objecten gerealiseerd die het Romeinse verleden als thema hebben. Daarnaast loopt een initiatief dat tot doel heeft om de Romeinse Tijd blijvend te koppelen aan dit gebied door een bijzonder

monument op te richten. De gemeente Velsen en het Recreatieschap kunnen het project verder brengen.

- Vroege Middeleeuwen: uit opgravingen in een toekomstig woningbouwgebied op de strandwal van Heiloo zijn veel resten van voormalige boerderijen, e.d. aangetroffen. Dit was aanleiding om het resterende vierkant van een voormalige stolpboerderij in het gebied op te nemen in een glazen stolp met een meervoudige functie voor de nieuwe wijk. De gemeente en projectontwikkelaars moeten het project adopteren.
- Late Middeleeuwen: In het Oer-IJ gebied zijn in de Late Middeleeuwen maar liefst 35 kastelen geweest. Reden om voor het nieuwe museum Huys Egmont, pal naast de ruïnes van Slot Egmond een kastelentafel te maken, waarin op een interactieve manier de geschiedenis van al die kastelen is op te roepen.
- Nieuwe Tijd: Dit jaar (2023) wordt het eerste icoonproject gerealiseerd. In oktober wordt het info centrum in de Houtdroogloods op Erfgoedpark De Hoop geopend. Het infocentrum is een project van de Stichting Cornelis Corneliszn. van Uitgeest, waarmee Stichting Oer-IJ nauw samenwerkt. De expositie in het infocentrum biedt informatie over het landschap rond het Uitgeestermeer, over de uitvinder Cornelis Corneliszn en over de houtzaagmolen.
- Moderne Tijd: er worden plannen uitgewerkt om op een 30 meter hoge afvalstort op de grens van het Westelijk Havengebied van Amsterdam en Spaarnwoude een infocentrum te realiseren met verhalen over het omringende landschap.

4. Educatie. Er is lesmateriaal ontwikkeld voor het vakgebied omgevingsonderwijs voor de bovenbouw van het basisonderwijs toegespitst op de gemeente Uitgeest. Meerdere lessenreeksen zijn makkelijk geschikt te maken voor omgevingsonderwijs in andere Oer-IJ gemeenten. Het in het kader van dit project ontwikkelde materiaal is beschikbaar op de site van Stichting Oer-IJ. Een nieuw project voor scholen Castricum in samenwerking met de drie historische verenigingen van Castricum, Akersloot en Limmen en Stichting Kist, loopt door corona grote vertraging op. Begin 2023 kan de eerste lessenreeks over de Schulpvaart (een waterloop gelegen in een voormalige Oer-IJ geul) worden getest op een basisschool Helmgras in Castricum. Ook dit lesmateriaal staat op de site van Stichting Oer-IJ.

5. Communicatie: Dankzij de middelen die uit het project “Het Oer-IJ als inspiratie voor duurzame gebiedsontwikkeling” beschikbaar zijn, kan samen met een gespecialiseerd bedrijf een compleet nieuwe website worden gebouwd, met als belangrijkste doel om een platform te bieden met informatie voor iedereen die iets

over het Oer-IJ wil weten en dat door eigen redactieleden steeds actueel gehouden wordt. De site kent een driedeling: bewoners & bezoekers, professionals en educatie. Ook de Atlas is op de website doorzoekbaar. Uit recente cijfers van Google Analytics blijkt dat de site heel goed wordt bezocht.

In het kader van het jaar Ode aan het Landschap organiseerde Stichting Oer-IJ een publiekwedstrijd waarbij mensen met een gedicht, schilderij of foto's een ode aan het Oer-IJ gebied konden brengen. Er waren meer dan 100 inzendingen. Op de foto de prijsuitreiking in Huis van Hilde. In het midden prijswinnaar in de categorie beeldende kunst Hans Goedhart uit Castricum. Rechts Oer-IJ medewerker Jan Hormann, die bijeenkomst presenteerde.

Doorlopende en nieuwe projecten en activiteiten:

Communicatie: Door de werkgroep communicatie is veel werk verzet voor het "op de kaart zetten" van Icoonprojecten, o.a. door het mee organiseren van lezingen en het aanbieden van wandelingen. Daarvoor zijn o.a. voor gidsen bijeenkomsten georganiseerd om bijhorende kennis over te dragen.

Ook is veel energie gestoken in het thema "Ode aan het landschap" dat door corona is verlengd tot midden 2022. Dat biedt ons alsnog de gelegenheid om samen met Toonbeeld in Castricum een tentoonstelling met het thema 'Oer-IJ landschap' te organiseren met werk van cursisten in Culureel Centrum Geesterhage in Castricum.

Eerder al is er al in het kader van dit thema een publieksprijsvraag van gedichten, tekeningen, schilderijen en foto's voorbereid. Ook dit blijkt een succesvolle activiteit om het publiek actief bij de kwaliteit van het landschap te betrekken. De prijsuitreiking vindt in 2021 plaats.

Door leden van de werkgroep wordt ook veel energie gestoken in het maken van twee fietsrouteprojecten, met een route die van oost naar west door het Oer-IJ gebied gaat en een andere die het gebied van noord naar zuid openlegt. Zie verder bij Routes.

Routes: In 2021 wordt met steun van de drie hoogheemraadschappen (Hollands Noorderkwartier, Rijnland, Amstel Gooi en Vecht) de e-bikeroute "Langs de Oevers van het Oer-IJ" gepresenteerd. De fietsroute heeft een lengte van 115 km. In een fraai routeboekje is behalve de route beschrijving ook informatie over het landschap langs de route te vinden. Tot het project behoren ook vier infopanelen en een ondersteunende podcast met interviews met deskundigen langs de route. Het succes van deze route krijgt een vervolg, doordat er in 2022 een tweede druk kan worden uitgebracht met extra informatie over vismigratieprojecten langs de route. Deze uitgave wordt mogelijk gemaakt door bijdragen van Rijkswaterstaat en de drie waterschappen. In het totaal hebben 5000 routeboekjes hun weg naar belangstellenden gevonden.

In 2023 heeft de route een permanent karakter gekregen als Streekroute. Op 700 plekken langs de route zijn door Recreatie Noord-Holland routebordjes geplaatst met de tekst "Oer-IJ route", zodat de fietser zijn route nu zonder kaart kan rijden.

In deze periode zijn nog enkele andere routes geproduceerd, zoals de fietsroute "Crommenije en Stelling van Amsterdam" en de wandelroute "Rondje Akersloot".

In het voorjaar van 2023 wordt ook nog het routeproject "Langs de iconen van het Oer-IJ" gerealiseerd. Deze route die langs de zes Oer-IJ Iconen voert, bestaat uit vier aparte routes; de totaalroute voor e-bikes en drie kortere routes die het gebied bestrijken van noord via midden naar zuid. Van het routeboekjes zijn 5000 exemplaren gedrukt. De route is gepresenteerd op Hemelvaartsdag tijdens de Oer-IJ Expeditie. Bij die gelegenheid wordt door Brouwerij Sancti Adelberti uit Egmond teven een Oer-IJ Bier gepresenteerd.

Academie: Tijdens de Corona jaren worden de lezingen grotendeels digitaal gehouden, maar in het voorjaar van 2023 worden er weer drie lezingen georganiseerd in Huis van Hilde. In het najaar volgen er nog twee. Onze relatie met Huis van Hilde is wel veranderd, doordat de provincie tijdens de corona periode het beheer van het expositiedeel heeft overgenomen. Gelukkig zijn er nieuwe manieren gevonden om de goede samenwerking met Huis van Hilde voort te zetten.

Presentatie van het boek '2000 jaar strijd in het Oer-IJ landschap'. Op de foto: links eindredacteur en medeauteur Agnes de Boer, daarnaast Maria Buren van stichting Uitgeverij Noord-Holland, met boek in de hand Evert Vermeer voorzitter van de stichting Oer-IJ en helemaal rechts op de foto redactiecommissielid en medeauteur Léon Klein Schiphorst.

Ook kon afgelopen winter halfjaar weer een introductie cursus en gidsencursus worden georganiseerd voor de regio IJmond Zuid. Met 25 deelnemers was de cursus volledig bezet en uiteindelijk gingen veel cursisten door met de gidsenmodule. Uiteindelijk leverde dit 10 nieuwe gidsen op, die inmiddels hun plek in de gidsenorganisatie hebben gevonden.

Excursies: Door het wegvallen van excursies en andere gidsactiviteiten in de coronaperiode wis de motivatie bij een deel van de gidsengroep wat weggezaakt. Samenkomen in cursussen of lezingen is ook al niet mogelijk, wel wordt getracht om door middel van digitale bijscholing de kennis te vergroten. Maar in de tweede helft van 2022 wordt onder leiding van een groepje coördinatoren gewerkt aan een nieuwe organisatie van het gidsen netwerk. Inmiddels bestaat dat netwerk uit 35 gidsen. Waar mogelijk worden toch nog excursies verzorgd, zoals de fietsexcursies in

samenwerking met Bibliotheek Kennemerwaard en de gratis excursies vanuit de zes iconolocaties.

Expeditie: Gidsen spelen ook een belangrijke rol bij de Oer-IJ Expeditie. In de jaren 1920 en 21 worden de Expedities vanwege corona afgelast. In 2022 wordt weer een nieuwe editie georganiseerd met als thema “Ode aan het landschap”. Helaas blijkt dat het aantal deelnemers, na de coronaperiode, is terug gelopen tot ruim 2000 wandelaars. In 2023 is het thema “Water, toen, nu en later” en dit jaar blijkt dat met een aantal deelnemers van 2700 toch weer een stijgende lijn zichtbaar is. Voor organisator Le Champion is dit aantal echter onvoldoende om uit de kosten te komen en vindt overleg plaats over de toekomst van dit jaarlijkse wandelevenement.

Kennisdocumenten: In 2020 verschijnt het eerste Kennisdocument over de aardkundige waarden van het Oer-IJ gebied. Naast het bijeenbrengen van kennis over een landschapsbepalend thema voor de eigen organisatie heeft een dergelijk document ook als doel om professionals werkzaam aan de ruimtelijke kwaliteit van het Oer-IJ gebied op een gedegen en overzichtelijke wijze gebiedskennis aan te reiken. Na aardkundige waarden, over de ‘dode natuur’ volgt in 2021 een document over de ‘levende natuur’ onder de titel “De natuur van het Oer-IJ gebied”. Op basis van dit document wordt een bijeenkomst georganiseerd voor ambtenaren van provincie en ambtenaren van Oer-IJ gemeenten. In 2022 verschijnt het Kennisdocument “Cultuurhistorische waarden van het Oer-IJ gebied”. Dit kennisdocument is de basis van een werkconferentie voor ambtenaren van de BUCH gemeenten over ruimtelijke kwaliteit in de Omgevingsvisies. Om de kennis over de kwaliteiten die het landschap bepalen compleet te maken mist er nog een kennisdocument over de economie.

Publicaties: Uit het aantal exemplaren dat van de Atlas van het Oer-IJ gebied is verkocht, bleek al dat er veel belangstelling bestaat bij het publiek voor kennis over deze regio. De atlas had als rode draad de landschapsontwikkeling in de tijd, dus van prehistorie tot heden. Een andere manier om het gebied te ontsluiten is om de belangrijke ruimtelijke thema’s als uitgangspunt te nemen. Zo’n thema of verhaallijn is bijvoorbeeld ‘het militaire landschap’. In het Oer-IJ gebied zijn nog overal sporen te vinden van oorlogen en opstanden, denk hierbij aan de forten van de Stelling van Amsterdam of bunkers uit WO II. Dit is de basis onder het idee om een serie themaboeken uit te brengen. In 2022 verschijnt “2000 jaar strijd in het Oer-IJ landschap”. Voor de thema’s natuur en cultuurhistorie zijn boeken in voorbereiding. Omdat er nog altijd belangstelling voor de Atlas blijkt te bestaan, is besloten om nog in 2023 met een herdruk in beperkte oplage te komen.

Ruimtelijke ordening: Van verschillende gemeenten liggen in 2022 Voorontwerp Omgevingsvisies ter inzage, reden voor de stichting om bij enkele van die gemeenten de kwaliteiten van het Oer-IJ landschap onder de aandacht te brengen. In 2022 wordt

door de Groene Combinatie, een samenwerkingsverband met o.a. Landschap Noord-Holland, Stichting Oer-IJ en meerdere gebiedspartijen de Gebiedsvisie Groene Long gepresenteerd. Het is een alternatieve visie voor het open landschap waarin de provincie Noord-Holland en een aantal gemeenten een snelweg is gepland tussen de A8 en de A9. Deze snelweg staat nog altijd in het coalitie akkoord van de provincie Noord-Holland van 2023, maar minder hoog in de prioriteitenlijst. Wij blijven goede hoop houden dat het tracé uiteindelijk wordt geschrapt.

Voor de route Langs de Oevers van het Oer-IJ werden een routeboekje, een podcast en een informatiepaneel gemaakt. In de tweede druk is ook een katern over vismigratieprojecten in het Noordzeekanaalgebied opgenomen. Later zijn door Recreatie Noor-Holland nog verwijfsbordjes langs de route geplaatst. Op de foto wordt bij de pont Buitenhuizen bij het Noordzeekanaal een van de infopanelen onthuld. Met van links naar rechts: Klazien Hartog, lid van het dagelijks bestuur bij Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, voorzitter van de Stichting Oer-IJ Evert Vermeer, routemaakster Lia Vriend, dijkgraaf bij Hoogheemraadschap Rijnland Rogier van der Sande en Bea de Buissonjé, lid van het dagelijks bestuur bij Waterschap Amstel, Gooi en Vecht

Bestuur en organisatie: Omdat de meeste doelstellingen uit het Plan van Aanpak (2015) zijn verwezenlijkt, wordt door het bestuur al nadrukkelijk vooruit gekeken naar de toekomst van het Oer-IJ initiatief. Het Oer-IJ gebied staat duidelijk op de kaart, maar de kansen en mogelijkheden van het Oer-IJ initiatief worden nog te

weinig opgepakt door overheden. Dat moet een meer speerpunt zijn in de komende jaren. Ook ligt er een belangrijke taak ten aanzien van de grote actuele thema's die van invloed zijn op de kwaliteit van het landschap van de toekomst zoals klimaatverandering, duurzame landbouw, verbetering van de biodiversiteit en de woningopgave. Daarin worden op korte termijn keuzes gemaakt waarop de stichting haar activiteiten gaat richten. Natuurlijk blijft het werken aan naamsbekendheid en draagvlak van groot belang en dat betekent dat bestaande activiteiten als het verzorgen van excursies, het realiseren van publicaties, het onderhouden van onze website en kennisbank en het bevorderen van de realisatie van icoonprojecten onderdeel blijven van de activiteiten van de stichting.

Een trieste gebeurtenis in 2022 was het overlijden van medeoprichter en bestuurslid van het eerste uur Lia Vriend. In haar missen we een warme persoon, een grote bron van gebiedskennis en inspirator van onze gidsen.

Ook enkele andere bestuursleden van het eerste uur hebben aangegeven terug te willen treden en ruimte te maken voor nieuwe bestuursleden, met nieuwe ideeën en nieuwe inspiratie voor de stichting die haar bestaansrecht in de afgelopen jaar meer dan heeft waargemaakt.

In september 2023 ontvingen wij het bericht dat het Oer-IJ initiatief een plek heeft gekregen in de Trouw duurzame top 100. Ons initiatief is geëindigd op plek 95 en Trouw heeft aan ons initiatief in de krant van 22 september een dubbele pagina gewijd (zie website oerij.eu, actueel). Deze vermelding in de Duurzame Top 100 ervaren wij als landelijke erkenning voor onze activiteiten.

Tot slot:

Een korte terugblik op wat er is gerealiseerd van de doelstellingen uit het Plan van Aanpak;

1. Oer-IJ Taal: dit project is gerealiseerd, zie hiervoor het resultaat bij deelproject 2
2. Recreatieve netwerken: dit is meer een continue activiteit. De stichting heeft bij Recreatie Noord-Holland een paar ideeën aangeleverd voor ontbrekende of zwakke schakels in met name het fietsnetwerk in het Oer-IJ gebied
3. Getijdenlandschap: dit project is uitgewerkt in het Inspiratiebeeld van het Oer-IJ gebied, zie hiervoor deelproject 1.
4. Oer-IJ Iconen: bij dit project gaat het in feite om zes aparte projecten, voor iedere ontwikkelingsfase een. Het eerste project is het infopunt in

Erfgoedpark De Hoop dat in 2023 is gerealiseerd. Aan de andere projecten wordt nog meegewerkt. Zie hiervoor deelproject 3.

5. Ruimtelijke ordening: een continue activiteit. Een apart project was gebiedsvisie Groene Long.
6. Verhaallijnen: deze krijgen vorm in cursussen, lezingen, routes, publicaties, expeditie en excursies. Veel hiervan is gerealiseerd en blijft een belangrijke activiteit van de stichting voor behoud en ontwikkeling van draagvlak en het onderhouden van ons netwerk.
7. Atlas: dit project heeft zowel een boekatlas als digitale atlas voortgebracht.
8. Unesco Geopark status: In 2018 laat het Nederlands Forum Unesco Global Geoparks, weten dat het Oer-IJ gebied niet voor een dergelijke status in aanmerking komt en stopt Stichting Oer-IJ haar streven naar deze status.

Karakteristieke foto van Lia Vriend tijdens een rondleiding

Personen die Oer-IJ initiatief hebben gerealiseerd.

2023: Momenteel 75 actieve vrijwilligers waarvan 35 gidsen.

In de afgelopen tien jaar veel meer

Actief in bestuur, als gids, redactie + auteurs boeken, communicatie, lezingen, kennisdocumenten

Risico van noemen personen is dat je er altijd een aantal vergeet

Twee personen overleden: Lia Vriend en Aaltje Emmens

Deelnemers

Lijst deelnemers/vrijwilligers 2013 en 2023

In de periode 2013 tot en met 2023 hebben veel personen een bijdrage geleverd aan het succes van het Oer-IJ initiatief. Om te voorkomen dat we bij een lijst van deelnemers/actieve vrijwilligers uit de afgelopen 10 jaar namen vergeten is gekozen voor twee momenten waarvan we zeker weten dat de personen op de lijst ook daadwerkelijk actief waren voor het Oer-IJ initiatief en dat zijn de namen van de Deelnemers op de lijst uit de Startnotitie Oer-IJ, Geopark i.o.” uit 2013 en de namen van de actieve vrijwilligers uit het jaar 2023.

Omdat 2023 voor de samenstelling van het bestuur van de Stichting Oer-IJ een belangrijk jaar is omdat meerdere bestuursleden zijn terug getreden en anderen zijn

Tijdens de laatste Oer-IJ Expeditie werd door brouwerij Egmond speciaal Oer-IJ bier geschonken. Ook werd het fietsrouteboekje Langs de Iconen in het Oer-IJ landschap' gepresenteerd. Op de foto wethouder Roel Beems van Castricum Oer-IJ bestuurslid Sietze Haringa, brouwerijdirecteur Arjan Brammer en Le Champion-bestuurslid Madelon Seignette.

aangetreden is de bestuursamenstelling van drie momenten weergegeven (31 december 2013, 31 dec. 2022, 1 januari 2024*)

De volgende deelnemers/vrijwilligers zijn in de afgelopen tien jaar helaas overleden:
Aaltje Emmens-Knol, René Marcelis en Lia Vriend.

De nazit van de vrijwilligers bij de laatste Oer-IJ Expeditie. Henriëtte Nool en Wil Koopman houden de cheque vast met daarop het bedrag dat de deelnemers aan het wandelevenement aan onze Stichting hebben gedoneerd.

Deelnemers 2013

Samenstelling bestuur per 31 december 2013

Aaltje Emmens-Knol (voorzitter)
Jos Teeuwisse
Sietze Haringa
Jan Kuiper

Adviseurs
Rik de Visser
Lia Vriend

Verenigde Vergadering Oer-IJ i.o. 31 december 2013

Fred Aarsen
Ingwer Bos
Wim Bosman
Maarten Dijkshoorn
Mireille Dosker
Jan Fokkens
Jaap van Harlingen
Jan Heijink
Ed Huitinga
René Marcelis

Hidde Postuma
Leo van Schoonhoven
Piet Veel
Rob Veenman
Ron van 't Veer
Gerard Veldt
Hans van Weenen
Ramon van Weenen
Willemieke de Waal
Arie Zonjee
Rino Zonneveld

Deelnemers 2022-2024*

Samenstelling bestuur per 31 december 2022

Evert Vermeer (voorzitter)
Léon Klein Schiphorst
Hans van Weenen
Jos Teeuwisse

Hugo Snabilie
Sjakel van Wesemael
Rik Duijn
(Renée Gelauff, bestuursondersteuner)

Bestuur per 01-07-2023, van links naar rechts: Hans van Weenen, Jan Postma, Rik Duijn, Mees Hartvelt, Jos Teeuwisse, Sjakel van Wesemael, Sietze Haringa, Hugo Snabilie (op de foto ontbreekt Renée Gelauff).

Samenstelling bestuur per 1 januari 2024

Mees Hartvelt (voorzitter)
Sietze Haringa
Jan Postma
Marianne Snabilie

Hans van Weenen
Rik Duijn
Sjakel van Wesemael
(Renée Gelauff, bestuursondersteuner)

Deelnemers* 2023

*) personen die (voor 01-09-23) actief zijn/waren bij een of meerdere activiteiten van Stichting Oer-IJ

Joke v.d. Aar
Fred Aarsen
Evert Bakker
Hans Baltus
Greet Blokker
Agnes de Boer
Anita van Breugel
Rob de Bruijn
Ans Boogers
Truske Bouwhuis
Erik Cammeraat
Jan Castricum
Dick van Diepen
Hein Dil
Rik Duijn
Thijs Eijking
Renée Gelauff
Dick Groenendijk
Robert Haakman
Sietze Haringa
Jaap van Harlingen
Mees Hartvelt
Kees Helderman
Ruud van der Heide
Jan Heitlager
Margit Heitlager
Judith Hollenberg
Gerard Hogervorst
Tonnis Hoogland
Jan Hormann
Jos van Hout
Jaap Klanderma
Léon Klein Schiphorst

Wil Koopmans-Knol
Bart Korf
Will v.d. Laan
Henriëtte Lautenbach
Jan van Leeuwen
Kees Loogman
Peter Mol
Erwin Molenaar
Vincent Muijskens
Patrick Mul
Henriette Nool-Wiersma
Jan Postma
Hans Romeyn
Erik van Schagen
Jan Jaap Schijf
Hans van Schoor
Michiel Schreier
Hugo Snabilie
Lukas Steenbrink
Jos Teeuwisse
Ria Tel
Hans Turlings
Evert Vermeer
Gerard Veldt
Irene Vink-Kruijver
Jacques Warmerdam
Hans van Weenen
Hans Welbers
Sjakel van Wesemael
Guus Winter
Anita Zandvliet
Henk Zwaan
Arie Zonjee

Presentatie van het lesmateriaal van het Educatieproject Uitgeest aan wethouder Celia van Weel; Op de foto van links naar rechts: Jan Castricum, Jos Teeuwisse, Wil Koopmans, Nanda Zonjee, Pauline van Vliet en Celia van Weel.

